

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกอบอาชีพเป็นการทำมาหากินจากการทำงานหรือกิจกรรมใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลผลิตและรายได้เป็นงานที่สุจริตไม่ผิดศีลธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2544: 51) การประกอบอาชีพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การประกอบอาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน ไม่เว้นแม้เป็นผู้พิการ ซึ่งหมายความว่าถึงบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 2550)

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้พิการซึ่งมีทั้งที่อยู่ในวัยเด็ก เยาวชน และวัยผู้ใหญ่ ที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนทั้งสิ้น 1,505,088 คน (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ 2557) ผู้พิการเหล่านี้ล้วนจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิตตนเอง และบางครั้งต้องเลี้ยงครอบครัวอีกด้วย การมีอาชีพหรือมีงานทำจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นซึ่งส่งผลต่อสถานะภาพทางเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของผู้พิการ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของผู้พิการที่มีความคล่องตัวในการเดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพน้อยกว่าคนปกติ จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

การจัดการศึกษาแก่ผู้พิการในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้พิการมีเวลาในการค้นพบตนเอง มีโอกาสในการได้รับความรู้และฝึกประสบการณ์สำหรับนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ สำหรับการจัดการศึกษาแก่ผู้พิการในประเทศไทยนั้นจะต้องมีการจัดทำแผนการศึกษารายบุคคลซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผลการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนผู้พิการในระดับการศึกษาภาคบังคับพบว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งจะดำเนินการตามที่ตนเห็นเหมาะสม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการในการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของนักเรียนผู้พิการอย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าแต่ละแห่งของประเทศไทยมีบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะในส่วนของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งหากองค์ความรู้เหล่านั้นถูกถ่ายทอดให้แก่ชุมชนรุ่นหลังก็จะเกิดประโยชน์โดยตรงคือ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ แล้วยังเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไปได้อีกด้วย

จากความสำคัญของการประกอบอาชีพ ความยากลำบากของผู้พิการที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง และความสำคัญของการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการส่งเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการ โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้พิการและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้แก่สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการและผู้สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2554) ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 2 กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 ปฏิรูปการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบตลอดจนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น กลุ่มเรื่องการศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ ของประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1 ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการที่ได้รับการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.2 ความคิดเห็นของผู้พิการ ผู้ปกครองที่มีต่อการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

- 3.1 ขอบเขตของการเลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้ พิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้
 1. เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพที่มีความยินดีเข้าร่วมในโครงการวิจัย
 2. เป็นอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีความสนใจและมีความเป็นไปได้ที่จะทำได้สำเร็จภายในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนผู้พิการที่ศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีระดับสติปัญญาในระดับเรียนรู้ได้ (ไม่ต่ำกว่า 70)

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

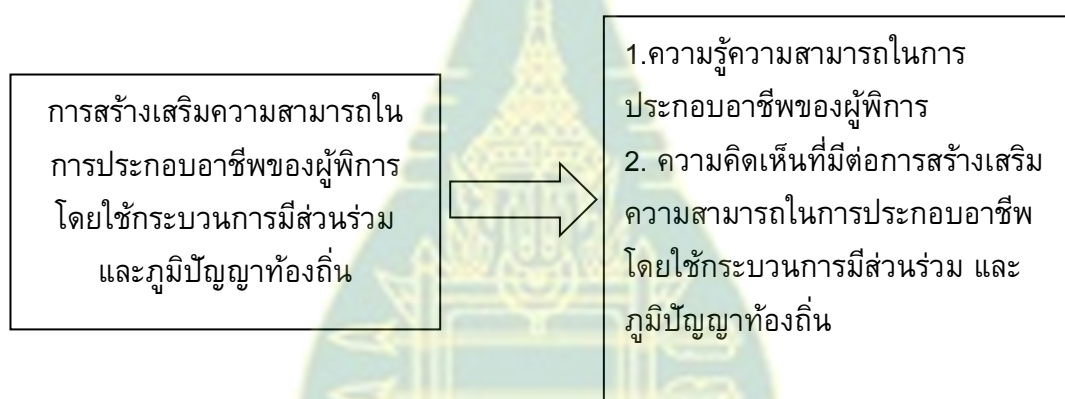
ตัวแปรอิสระ คือ การสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

1. ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการ
2. ความคิดเห็นของนักเรียนผู้พิการ ผู้ปกครองผู้พิการที่มีต่อการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

5. สมมติฐานการวิจัย

ผู้พิการที่ได้รับการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสูงกว่าก่อนได้รับการสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้พิการ หมายถึง นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาภาคบังคับของโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้และมีระดับสติปัญญาไม่ต่ำกว่า 70

ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในระหว่างการฝึกปฏิบัติทางด้านการอาชีพของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความรู้ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานด้านการอาชีพที่ได้รับการสร้างเสริมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานของครู ผู้ปกครอง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้พิการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ เป็นการดำเนินกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องที่แสดงออกถึงการทราบเรื่องราวของกิจกรรมที่ดำเนินงาน โดยอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ร่วมสำรวจข้อมูล ค้นหาสาเหตุของปัญหา หรือร่วมสำรวจความต้องการของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน เป็นการดำเนินกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการ ร่วมกันพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกันกำหนดวางแผนการดำเนินงาน ร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ และทบทวนแผนการดำเนินงานสร้างเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพของนักเรียนผู้พิการ

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เป็นการดำเนินการโดยของผู้เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติ โดยอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งอาจเป็นการร่วมสนับสนุนงบประมาณ สิ่งของ การให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นการดำเนินกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการร่วมรับทราบผลการดำเนินงานและผลสำเร็จของการดำเนินการสร้างเสริมอาชีพสำหรับผู้พิการตลอดจนร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ในท้องถิ่นที่ผู้พิการอาศัยอยู่ ซึ่งถูกถ่ายทอดมาจากคนรุ่นหลัง เป็นองค์ความรู้ที่ผู้พิการสนใจ สามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจนได้ชิ้นงานที่เป็นรูปธรรมจนก่อให้เกิดรายได้แก่ผู้พิการ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านอาชีพของนักเรียนผู้พิการที่อยู่ในโรงเรียนเรียนร่วมก่อนที่จะจบการศึกษาภาคบังคับ